

חג הסוכות – זמן שמחתנו

בסדר החודשים על פי חשבון התורה החודש הראשון חודש ניסן כמו שנאמר (שמות יב, ב): "החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחודשי השנה". וממילא בסדר המועדות הוקבע "חג הפסח" ראשון לשלושת הרגלים, אחריו "חג השבועות" ואחר כך "חג הסוכות".

מפני מה סוכות בתשרי ולא בניסן?

א. שאלה ידועה ומפורסמת היא מדוע בחר הכתוב לחוג את חג הסוכות בחודש תשרי, הרי הסוכות הם זכר לענני הכבוד שהקיפו את ישראל בצאתם ממצרים, ואם כן מן הראוי היה לכאורה לקובעו בחודש ניסן, שהוא הזמן בו יצאו ישראל ממצרים, אז בנו את הסוכות וישבו בהם?

ב. עוד יש ליתן את הדעת במה שנקבע חג הסוכות בַּתְּוֹךְ, כזמן ביניים, מלפניו מצידו האחד ימי ראש השנה ויום הכפורים ולאחריו שמיני עצרת - שמחת תורה. מה משמעות הדבר?

ג. תמיהה נוספת, מפני מה נקרא החג בלשון רבים, 'חג הסוכות' ולא 'חג הסוכה', ואף שבתורה מצינו שדיבר הכתוב בלשון רבים, כדכתיב "בסוכות תשבּו" "ישבו בסוכות" "בסוכות הושבתי", מכל מקום היא גופא קשיא, מדוע?

למען ידעו דורותיכם – מה פשר הידיעה?

ד. כמו כן יש להתבונן במה שראתה התורה צורך בחשיבות הדבר להדגיש את הסיבה לעשיית הסוכה - "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", לכאורה מה החידוש בזה? הרי מובן מאליו הוא שבניית הסוכות באה כזכר לשיבת אבותינו בהם בצאתם ממצרים, שאם לא כן אזי מה הטעם לכך, ומהו אם כך עומק כוונת התורה ורצונה להנחיל לנו לדורות בחשיבות הידיעה של "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות"...

ה. הנה מצינו ששמו של חג שמחת תורה בלשון הכתוב הוא "שמיני עצרת", ובזה מתעוררת קושיא עצומה, הרי קיימא לן שהוא רגל בפני עצמו, ואף בנוסח התפילה נזכר כך ולא כחג הסוכות ומצוותיו של זה לא נוהגות בזה, ואם כן איפוא מדוע מוגדר הוא כשמיני לחג הסוכות, כינוי המורה הוא על כך שזהו המשך לחג הקודם לו, וכביכול יש לו קשר ושייכות באופן ישיר לסוכות. ומשכך, שומה עלינו להבין, מהי הזיקה בין סוכות לשמיני עצרת?

החילוק בין חג הסוכות לשאר החגים

ו. עוד נבדל חג הסוכות משאר הרגלים, אשר בו נאמר במפורש הציווי על השמחה, כדכתיב (ויקרא כג, מ): "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים". והדבר מעורר את הלומד לשאול, במה נתייחד חג הסוכות יותר משאר המועדים? ושמה תאמר שהמצוה לשמוח ברגלים היא מצוה כללית שהתגלתה בתורה בפרשת חג הסוכות, אך גם זה תמוה, שהרי היה לכאורה לצוות על כך ברגל הראשון, חג הפסח?

הקושיא מתעצמת לנוכח דברי הרמב"ם (פ"ח מהל' לולב הל' יב) שכתב וז"ל: "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר 'ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים'. מהי אותה שמחה יתירה שהיתה בחג הסוכות? ומדוע הובא הציווי על כך דוקא בחג הסוכות?"

ז. עוד מבואר מדברי הרמב"ם הנ"ל שבכל המועדות יש ענין לשמוח מצד הרגל עצמו וזהו דין מדיני יום טוב. משא"כ בחג הסוכות משמע שיש ענין לשמוח בלאו הכי. וצריך לדעת, מה היה המיוחד בחג הסוכות אשר מחמתו מצווים אנו על ענין השמחה כדבר בפני עצמו?

לשמוח בדירת עראי – היתכן?

ח. כבר העירו רבותינו גדולי ראשי הישיבות, אִם יש מצוה מיוחדת לשמוח בחג הסוכות אזי מדוע ציוותה התורה לצאת מדירת קבע ולשבת בדירת עראי? דבר שלכאורה מפריע את האדם מלהגיע לידי שמחה שלמה כאשר הוא מחוץ לביתו.

וכפי שאנו רואים במציאות שישנם מצבים שלא קל לשבת בסוכה מהרבה סיבות, אם מטעמי הרווחה, מזג האוויר, מיקומה של הסוכה, וכיוצא באלו. ואדרבה, על פניו היה נראה לומר כי שמחה גמורה תיתכן בַּשְּׁבֵת האדם בתוך ביתו מבצרו, ומה אם כן פשר ציווי התורה ורצון ה' בכך שיהיה אדם שמח בחג הסוכות דוקא כשהוא בסוכה?

ט. יש לבאר מאמר חז"ל בגמרא (סוכה ב, א) - "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי". שהרי יש כאן יתור לשון המצריך פתרון. מדוע הוצרכו לצוות על יציאה מדירת הקבע ולא היה די לומר "שב בדירת עראי"?

מי שמח בשמחת בית השואבה?

י. הרמב"ם (הל' לולב שם) טורח לבאר את ענין השמחה שהיתה בבית השואבה, כמו שתיאר בהלכה יג-יד, ושומה עלינו להשכיל בדבריו, ותחילה נציג את לשונו הזהב:

"אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהם, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה. והיאך היתה שמחה זו? החליל מכה ומנגנים בכינור וכו' ומי שיודע בפה – בפה וכו' ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד

כמו שידוע ואומרים דברי שירות ותשבחות. מצוה להרבות בשמחה זו, ולא היו עושים אותה עמי הארץ וכל מי שירצה. אלא גדולי חכמי ישראל וראשי ישיבות והסנהדרין והחסידיים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע".

והנה, מלבד מה שיש לתמוה מה שכבר הערנו לעיל, מהי **השמחה היתירה** של חג הסוכות? היאך שייך שיהיה האדם בסוכתו וישמח בשמחה גדולה כזו? עוד יש להתבונן מדוע באמת מצוה זו מסורה לזקני הדור וחכמיו? ואילו כל העם רק "באים לראות ולשמוע"? מדוע אין הם שמחים ממש כמו הגדולים אלא רק באים לראות ולשמוע?!

השמחה במצוות במשנת הרמב"ם

יא. עוד הפליג הרמב"ם (שם הל' טו) בענין השמחה במצוות וכתב:

"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שציוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו שנאמר (דברים כח) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב".

צאו וראו עד היכן הדברים מגיעים!!

אחר שהק'אנו לדעת את חשיבותה העצומה של השמחה בעבודת ה', נפשך כמהה להבין – מדוע אכן תופסת השמחה מקום נכבד ומשמעותי כל כך בקיום המצוות? עד כדי שחסרונה מביא לעונשים חמורים כל כך?

והמשך לשון הרמב"ם גם היא צריכה ביאור. אל מה ירמזון מיליו באומרו – "עבודה גדולה היא", תואר שלא מצינו שהזכיר הרמב"ם בשום מקום?

ויתירה מזאת, מתוך דברי הרמב"ם המוזכרים מבואר שאין ענין השמחה עוד מצוה כללית מדיני יום טוב של חג הסוכות. אלא היא מהווה ענין בעל משמעות, מרכזי ומהותי, השייך לעצמותו של חג הסוכות, ולפיכך מחובתנו להבינו ביתר שאת.

מה המצוה הכי קשה? תשובתו של הגאון מוילנא

יב. מהמצוות היחידות בתורה אשר היא תלויה בהרגשת האדם, היא מצוות השמחה בחג הסוכות, "ושמחת בחגך, והיית **אך שמח**". וכאשר נשאל הגאון מוילנא מה היא המצוה שהכי קשה לקיימה, ענה ואמר: **מצות שמחה בחג הסוכות היא המצוה הכי קשה!!!** כאשר שמונה ימים אתה מצוה לשמוח ללא הפסק אפילו לא לרגע אחד, בלא ליתן אפילו רגע אחד לטרדות העולם להפריעך, להניח בצד את המחשבות על עול הפרנסה המעיק, לא להרהר על פלוני שהכעיס אותך אפילו לרגע קט, אלא אך ורק לשמוח, זהו קושי אמיתי!!! סיים הגאון זצ"ל את תשובתו המדהימה ויחד עם זאת המעצימה שבעתיים את חיוב המצוה לשמוח באמת וללא הרף בחג הסוכות הבא עלינו לטובה, חג שמחתנו.

תשובתו של הגר"א תתבאר על פי מה שכתב הוא עצמו (משלי יד יג, "אחרית שמחה תוגה") "שאיך לאדם בעולם הזה שום שמחה בעולם!!!", והוא מביא דוגמה מכך שהשמחה הגדולה ביותר שיש היא שמחת האב בבניו, ובכל זאת-צער גידול בנים קשה מכולם. וממילא הקושי בשמחה מצריך מאמץ גדול מאיתנו.

אך כאן יש לנו לשאול, מה הקושי לשמוח? ובפרט שנראה שהדבר הוא די פשוט ומעשים שבכל יום שאדם שמח וצוחק מחמת כל מיני עניינים המשמחים אותו, הוא ממלא פיו שחוק למשמע הלצה נאה או איזו מילתא דבדיחותא שנונה, וכיוצא בזה אצל כל אדם לפי מזגו ועניינו, ישנם דברים הגורמים לו שמחה, ומה אם כן מונח בעומק כוונת הגר"א לומר שזוהי המצוה הקשה ביותר? אתמהה!

יג. לכל רגל קבעו חכמים להזכירו בתפילה בכינוי אחר המאפיין אותו, את מהותו, כגון בפסח – זמן חירותנו, בשבועות – זמן מתן תורתנו, ואילו בחג הסוכות - "זמן שמחתנו". ויש ליתן הדעת על כך ולבאר, מדוע דווקא חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו" יותר משאר הרגלים?

טעמה של מצות סוכה ומשמעותה

יד. ידועה מחלוקתם של ר"א ור"ע בטעמה של מצות סוכה:

"דתניא, 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' (ויקרא כג, מג). ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, סוכות ממש עשו להם".

(סוכה יא, ב)

"סוכות ממש – מפני החמה בשעת חנייתן היו עושים סוכות".

(רש"י שם)

נתבונן בדברים:

בשלמא לרבי אליעזר שפירוש הכתוב "בסוכות הושבתי" הכוונה לענני כבוד שסוככו עליהם מפני החמה ומפני הצינה, יישרו להם את הדרכים והגנו עליהם מפני המזיקין, מובן מדוע עושים סוכות. הרי ודאי מחובת ההודאה לה' היא לעשות

זכר לנס הגדול שנעשה אז ולכן בונים סוכות היום, אך לדעת רבי עקיבא שמדובר על סוכות ממש שבנו להם ביציאתם ממצרים אם כן איפוא עלינו להבין, מה החשיבות והמשמעות שיש בעשיית זכר לכך שישבו בסוכות שהיו כורח המציאות דאז כדי שהדרך תתנהל בצורה מתוקנת?

ובפרט צריך עיון לפי מש"כ הגר"א בפירושו על שיר השירים (א, ד) בטעם הדבר שמצות סוכה היא בט"ו בתשרי. לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ולא חזרו עד שהתחילו לבנות את המשכן, והחשבון הוא כך: משה ירד מההר ביום הכפורים, וממחרת יום הכפורים "ויקהל משה", וציוה על מלאכת המשכן וזה היה ביי"א בתשרי. וכתב "והעם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר", שני ימים הרי י"ג בתשרי, ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ובמשקל, ובט"ו התחילו לעשות, ואז חזרו ענני כבוד, שהיו ביטוי לכפרה ולהחזרת השראת השכינה לישראל לאחר חטא העגל, ולכך אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי (וע"ע בספר עבודת הגרשוני על שיר השירים שכתב כן בשם הגר"א. וכ"כ המהר"ם בן חביב בדרשתו שנדפסה בספר גנזי מועדים).

מבואר אם כן דלמ"ד משום ענני כבוד מובן מדוע עושים סוכות בט"ו בתשרי, כיון שזה הזמן שבו הם חזרו להגן על עם ישראל, ברם למ"ד סוכות ממש ייפלא עד מאוד, מפני מה ראתה התורה חשיבות וצורך גדול להודיע לדורות ("למען ידעו דורותיכם") כי עם ישראל - ביציאתם ממצרים - ישבו בסוכות?

טו. בנוסח תפילת "השכיבנו" הנאמרת בכל יום, אנו אומרים "והגן בעדנו ופרוש עלינו סוכת שלומך", ומחובתנו להבין פירוש המושג - "סוכת שלומך"? מה החיבור והקשר שיש בין ענין הסוכה לענין השלום?

הנסיון שמציב הקב"ה לאומות העולם בקיום מצוות – עשו סוכה!

טז. מצאנו בגמרא שלעתיד לבא יבואו כל העמים ליטול את שכרם וזה יהיה בחג הסוכות, והקב"ה יבחן אותם במצות סוכה, ובה תתברר בחירת ישראל על פניהם. וזה לשון הגמרא:

"דרש ר' חנינא בר פפא, ואיתימא ר' שמלאי: לעתיד לבוא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה ואומר: מי שעסק בה יבוא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא, שנאמר: (ישעיהו מג) "כל הגוים נקבצו יחדיו..." ואומר להם הקב"ה: מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה. ומי מצית אמרת הכי? והא אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב (דברים ז, יא) "אשר אנכי מצוך היום", היום לעשותם ולא למחר לעשותם. היום לעשותם ולא היום ליטול שכר. אלא שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. ואמאי קרי ליה מצוה קלה? משום דלית ביה חסרון כיס. מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה כתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא שנאמר (תהילים ב, ג) "ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו וכו' והקב"ה יושב ומשחק עליהן שנאמר (תהילים ב, ד) "יושב בשמים ישחק וגו'".

ונסביר:

לעתיד לבוא, יבואו אומות העולם ויבקשו שכר. "כל מה שעשינו בעולם, לכבוד ישראל עשינו..." הם יטענו, והקב"ה משיב להם – שקר וכזב, כל מה שעשיתם, לכבודכם עשיתם!

הגמרא מספרת שאומות העולם מבקשים מהקב"ה: "ריבוננו של עולם, תן לנו מצוה אחת ונקיים אותה".

אומר להם הקב"ה – מי שטרח בשבת, יאכל בשבת.

אבל בכל אופן, תן לנו מצוה! - מבקשים הם.

משיב הקב"ה: אתן לכם מצוה – מצוה קלה יש לי ושמה סוכה, לכו תבנו סוכה.

מיד כל אחד בונה סוכה בראש גגו ויושב בה.

מה עושה הקב"ה כדי לנסותם?

מוציא חמה מנרתיקה כמו בתקופת תמוז, וכל אחד לא רק שיוצא מהסוכה, אלא יוצא מהסוכה **ובועט בה**, שנאמר (תהילים ב, ג) "ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו".

שואלת הגמרא: הקב"ה מקדיר עליהם חמה כבתקופת תמוז?! הרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו? ועוד, הרי גם יהודי שמצטער, פטור מלשבת בסוכה!?!...

משיבה הגמרא: באמת איננו חייב בסוכה - הוא יכל לצאת מהסוכה, אבל לבעוט בסוכה!?! - זו הוכחה שאין לו חפץ בה!...

ומיד הקב"ה לועג להם, שנאמר (תהילים שם, ד): "יושב בשמים ישחק"...

ובדברי הגמרא הללו נשים עינינו על כמה נקודות הטעונות ביאור:

א. מדוע פָּחַנְס הקב"ה דוקא במצות סוכה יותר מכל תרי"ג מצוות?

ב. אם כבר ניתנה להם האפשרות לקיים איזו מצוה אם כן מדוע להקדיר עליהם חמה כבתקופת תמוז באופן שלא יוכלו לישוב בה מחמת החום, הלא אם הרצון הוא לאפשר להם לקיים מצוה אזי מדוע שלא תינתן להם יחד עם זאת האפשרות לקיימה כדבעי?

ג. ויתירה מזאת, הלא אחר שהקדיר עליהם חמה, ויצאו מהסוכה, מה התביעה והטענה עליהם? הרי עשו לכאורה מה שאולי היה עושה כל יהודי כאשר החמה יוקדת ובלתי ניתן לישוב בסוכה ואף אפשר שעל פי דין עושה כן שהרי קיי"ל המצטער פטור מן הסוכה?

ד. על מה שמתואר בגמרא ש"כל אחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו" קשה, מדוע הוצרכה הגמרא להדגיש את המיקום שבו הקימו את הסוכה 'בראש גגו' ולא בחצר, מה הנפקא מינה מכך? ועוד, מדוע בכלל יש צורך לומר היכן כל אחד מהם עושה סוכה, והיה לכאורה לומר "כל אחד נוטל והולך ועושה סוכה" – בסתם?

מצטער פטור מן הסוכה אך אינו פטור מהכנסת אורחים...

יז. הנה פסק השו"ע (סי' תרמ סעי' ד) שהמצטער פטור מן הסוכה, עיי"ש. ויש לחקור בעיקר דין זה, שהרי לא מצינו בשאר המצוות שהיה המצטער מלקיימם פטור מקיום אותה מצוה. אלא אדרבה ככל שיצטרך להצטער עבור קיום אותה מצוה מחמת איזה סיבה, או מחמת צער הגברא שקשה לו בעצמו לקיימה או מחמת סיבה בחפצא של המצוה הגורמת לצער בקיומה, ירבה שכרו בקיומה דלפום צערא אגרא, ובמה א"כ התייחדה מצות סוכה בכך ששונה היא משאר מצוות, וכאשר אדם מצטער בקיומה פטור מלקיימה?

ומפורסם המעשה על הגאון הרב יחיאל יעקב ויינברג, בעל ה"שרידי אש" זצ"ל, שהגיע פעם לוילנא בחג הסוכות אל מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל, ורבי חיים עוזר קיבל אותו והתנצל מאד שאינו יכול ללוותו לסוכה, כי הוא מצונן, וביקשו שירד לאכול בסוכתו אשר בחצר, בעוד שנאלץ הוא להישאר בבית, בהיותו חולה המצטער ופטור מן הסוכה, ואח"כ ישבו יחדיו וישוחחו. הרב ויינברג הלך לסוכה, והנה לאחר מספר דקות רבי חיים עוזר הופיע בסוכה. שאל אותו הרב ויינברג: הרי אמרת לי שאתה מצונן? ורבי חיים עוזר שותק ולא עונה. אומר לו הרב ויינברג: אני אגיד לכבודו למה רגליך הובילוך לסוכה. אמנם מצטער פטור מן הסוכה, אך לא כתוב באף מקום שמצטער פטור מהכנסת אורחים.. שהרי מצינו שקיימה אברהם אבינו דוקא בהיותו חולה וכואב...

הרי לנו מעשה רב ממנו רואים שאותו צער שפטרו ממצות סוכה לא פטרו מהכנסת אורחים. והשאלה נשאלת, מדוע?

"וה' ברך את אברהם בכל" - זו סוכה

יח. עוד יש להתבונן בשני מדרשי פליאה בענין מצות סוכה ולהבינם :

א. מופיע בדברי אליהו בשם הגר"א (דברי אליהו, חיי שרה, ד"ה וה' ברך את אברהם בכל) - "פעם אחת בחוה"מ

סוכות בעת שמחת החג שאל הגר"א זצוק"ל מניין שקיים אברהם אבינו מצות סוכה? ולא היה מי ששייב לו על זה. ויען ויאמר איתא במדרש: "וה' ברך את אברהם בכל" זו סוכה. ויהיו כמתמיהים, ויאמר 'בי'כל ראשי תיבות:

ב - 'בסוכות תשבו שבעת ימים'.

כ - 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות'.

ל - 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל'.

והדברים נפלאים. אכן עדיין צריך ביאור למה באמת מצות סוכה מרומזת דוקא בפסוק זה? ומה השייכות והקשר שיש בין מילת 'בכל' וענין הברכה אשר בירך הקב"ה את אברהם אבינו לבין מצות סוכה?

במה התנחם איוב? – במצות סוכה!

ב. עוד מובא במדרש פליאה שאחרי כל הצרות והייסורים שעברו על איוב, במה נתנחם? – במצות סוכה!

והדברים ודאי מצריכים הבנה, מה הקשר והשייכות שיש בין ענין נחמת איוב על צערו וייסוריו הרבים לענין מצות סוכה?

פחות גשמיות – יותר שמחה! המָעֵט בתאוות – ויוֹטֵב לך!

ובביאור הענין כולו ובישוב כל מה שהבאנו לעיל נראה לתרץ קושיא אחת בחברתה ויתיישבו הדברים על נכון.

תחילה יש להקדים בנקודה המהותית המאפיינת את עיקר ומהות חג הסוכות אשר נצטוונו בו **ביותר** בענין **השמחה** כדכתיב "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים".

הגר"י ניימן זצ"ל מביא בספרו "דרכי מוסר" ששמע מרבו רבי משה רוזנשטיין זצ"ל שרגילים לומר הטעם למה קוראים בסוכות במגילת "קהלת" שהוא מלא דברי מוסר לאדם, מפני שהוא זמן שמחתנו, ובכדי שלא ישמחו יותר מדי ויתכן שיגיעו מכך לידי קלות ראש, לכן קוראים קהלת כדי להביל את ענייני העוה"ז וממילא ימעט בשמחה. אך הוא [רבי משה רוזנשטיין זצ"ל] אמר בדיוק להיפך - מפני שמצוה להיות שמח מאד וכל זמן שאדם קשור להבלי העולם הזה אי אפשר להיות שמח כראוי כי תמיד הוא מקנא בחבירו, והתאוה והכבוד אוכלות את לב האדם ומפילות עליו עצבות, לכן קוראים את 'קהלת' ומתבוננים שכל הבלי העולם הזה הם הבל הבלים ולא כדאי לרדוף אחריהם, או אז הוא יכול לקיים בשלימות את המצוה של "ושמחת בחגך".

השמחה והעצבות – במה הם תלויים?

זו הדרך להגיע לשמחה אמיתית, זהו התירוץ לשאלת השאלות אותה שואל כל אדם את עצמו כשמתבונן בתכלית ומהות חייו כאן בעולם הזה. ובאמת המתבונן בדבר ישיג וימצא כי שמחה אמיתית לא יכולים להשיג אלא כשבאים לידי הכרה כי העולם הזה הוא רק עראי, אבל מי שחושב כי תכלית האדם הוא בעולם הזה ועושה כאן ישיבת קבע אי אפשר לו להגיע לידי שמחה פנימית. ובדרך כלל מי שהוא משוקע בהבלי העולם הזה חסר לו שמחה, כי שמחה היא דבר רוחני והמגיעים לשמחה הם רק אלו שמתקרבים אל ה' יתברך, כי עוז וחדוה במקומו. וכל התאוות והבלי העולם מפילות על האדם עצבות אשר מוגדרת במשנת רבותינו בעלי המוסר - אבי אבות הטומאה.

רדיפה אחרי החומריות – מתכון בדוק לעצבות

ועוד כי מי שהוא משוקע בהבלי העולם לא ייתכן שיחוש את השמחה, שכן הקנאה והתאוה מפריעים לו ומעיקים עליו, יען כי תמיד נדמה לו שחסר לו והוא טרוד בהרבות קניינים, יש לו מנה רוצה מאתים, ובפרט כשרואה שלאחרים יש יותר ממנו נופלת עליו עצבות ועגמת נפש. אבל אם האדם מבין כי העולם הזה הוא רק ישיבת עראי הוא לא מקנא בשום אדם וממילא הוא שמח במה שיש לו.

ככל שאדם קשור ושקוע בענייני העולם הזה החומריים כך יגדל הקושי אצלו להיות שמח בשמחה אמיתית!! כיון שכדי לשמוח שמחה שלימה ואמיתית, צריך האדם לעקור כל קשר עם ענייני העולם הזה, תענוגותיו ותאוותיו.

מידותיו הרעות של האדם המוטבעים בנפשו מסלקים ממנו את המרגוע הפנימי וגורמים לו לאי מנוחת הנפש עד כדי שמרגיש מועקה תמידית המוטבעת בנפשו, הדברים מגיעים לידי כך שעצם מציאותו של חברו בעולם מעיקה עליו רח"ל.

עצם היות חברו בעולם מעיק עליו...

כדברי הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל ע"ד הילקוט בפי אמור (סוף סימן תרנג):

"למה אנו עושין סוכה אחר יום הכפורים, לומר לך שכן אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם, וביום הכפורים הוא חותם את הדין, שמא יצא דינן של ישראל לגלות: ועל ידי כן עושין סוכה וגולין מבתיהם לסוכה, והקב"ה מעלה עליהן כאילו גלו לבבלי".

וכתב לבאר הענין, כי הפירוד באחדותו יתברך הוא עבודה זרה, והפירוד בין בני אדם הוא בא מכח הנטילה, שכל אחד רוצה לחטוף מן חברו ומדמה שכל מה שיש לחברו ממעט את שלו, עד כדי שגם עצם היות חברו בעולם מעיק לו, וזה גדר שנאת חינם המביאה לידי גלות. ועונש זה הוא תיקונו, כי בהיותו בגלות על כל פנים אין לו קביעות בעולם הזה, ובהכרח מתבטל כח הנטילה במידת-מה, ועל ידי כך מתקרב לצד ההתאחדות. (וזה גדר עונש גלות לרוצח, כי גם מי שרצח בשגגה אות הוא שלא התחשב בחיי חברו כראוי). וכן מצות סוכה, שהיא בחינת ביטול היש, מביאה לידי התאחדות ושלוש בין בני ישראל ובדרך זו מצילה מגלות. ולגדר זה מרמז גם ענין סוכת עורו של לויטן שהקב"ה מושיב בה את ישראל לעולם הבא, כי לויטן מרמז על בחינת ההתלוות וההתאחדות: התכללות ישראל זה בזה במדת החסד (כך כתב הר"א מקרלין ז"ל).

קביעת חג הסוכות אחר ראש השנה ויום הכפורים

ומעתה, לאור דברי הגר"א דסלר זצ"ל, מובן ענין קביעת חג הסוכות אחר ראש השנה ויום הכפורים וכמו שהביא הילקוט, שאם נתחייבנו גלות הרי היציאה לסוכה תיחשב כיציאה אשר מתקיים בה דין חיוב הגלות ובה יתכפר לנו.

אך לפי דרכנו נראה לבאר ביותר, דדוקא אחר הימים הנוראים, כאשר נזדכך האדם ונתרומם למדרגה אחרת, והתקיים בנו מקרא שכתוב "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' טהרתו" - וזכינו להיות בבחינת לפני ה' - זהו הזמן אשר על האדם לחשוב כיצד להתחיל את השנה החדשה בצורה הנכונה.

ופירוש הדברים הוא שעליו לידע כיצד לפתוח את השנה עם המבט האמיתי על ענייני העולם הזה, להבין שאם יהיה שקוע בתאוותיו ובמידותיו הרעים אזי ודאי שלא יוכל להתנהל נכון, לא יוכל להיות שמח... ההתרכזות בהשגת קנייני העולם הזה תגדיל תמיד את חסרונו, שהרי כלל גדול בידונו - יש לו מנה רוצה מאתים, נמצא שמי שיש לו מאתיים בודאי חסרונו גדול יותר, שהרי מתאוה הוא יותר מאותו שיש לו מנה... וחוזר חלילה... ככל שיגדל ויתרבה ממונו באותה מידה יחזור לאותה נקודה אשר בה התחיל וביתר שאת ויתר עוז כמבואר.

שמחת תורה אחר חג הסוכות – מדוע?

ולכן נראה שבדוקא נקבע חג שמחת תורה אחר חג הסוכות.

אם כבר עורכים שמחה לכבוד התורה, לכאורה היה מתאים יותר לקיימה בחג-השבועות שבו ניתנה התורה. שהרי בשמחת תורה אנו רק מסיימים מחזור של קריאה בספר התורה, ואילו היום שבזכותו יש לנו תורה ושבו היא ניתנה הוא חג השבועות! וממילא ייפלא, מדוע נקבע זמן שמחת התורה דווקא כאשר מסיימים את הקריאה בספר התורה, היה לכאורה מן הראוי לעשות את השמחה בנקודת ציון הנראית יותר מתאימה לכך והיא כאשר מתחילים את התורה, אז הדבר נמשל למעמד הנחת אבן הפינה, ואם כן אפוא הלא ההתחלה הראשונה היתה בקבלת התורה, חג השבועות? וזה דרך העולם, כאשר מקבל אדם מתנה הוא שמח מאוד וזה הזמן להודות ולשמוח על עצם קבלת המתנה ולא אחר תקופה ארוכה מנתינתה?

האסיר שהתחתן עם בת המלך
שמעתי לבאר בזה על דרך משל נוקב:

אדם אחד היה כלוא למאסר עולם בבית הכלא. באחד הימים מגיע לתאו אחד מן הסוהרים, מקים אותו על רגליו, ומבשר לו: "אתה יוצא החוצה, המלך שחרר אותך..."

"מה?!", הוא שואל באי אמון, "למה?"

"אינני יודע", מושך הסוהר בכתפיו.

הולך האסיר לשעבר למשרדי הכלא, והנה, לתדהמתו, המלך בכבודו ובעצמו ממתין לו שם.

"אתה אסיר פלוני?"

"אכן".

"הנד משוחרר".

האיש פורץ בבכי, ומנסה להבין את סבת השחרור.

"אני רוצה שתתחתן עם הבת שלי!!!", מודיע לו המלך.

הלה חשב שנסתבשה דעתו. "לא מצאת שידוך יותר טוב ממני?? אסיר היושב במאסר עולם?"

אך שאלתו נותרת באויר ואינה זוכה למענה. הוא נלקח אל החייט, בגדים נאים נתפרים למידתו, וחתונה מלכותית נערכת לכבודו. מיודענו יושב במרכז המעגל כמי שכפאו שד, ואינו מצליח אפילו לחייך.

מחצית השנה מאוחר יותר, הוא מגיע למלך ומבקש ממנו לערוך שוב משתה וחתונה.

"אבל ערכנו כבר משתה כזה", מתפלל המלך.

משיב החתן: "אמנם כן, אך אז לא שמחתי. סבור הייתי שאם אתה רוצה אותי, אסיר עולם, כחתן לבתך, מסתבר שיש לה איזשהו מום ופגם, חיצוני או פנימי, בגוף או בנפש. לפיכך, כל זמן שלא ידעתי מי היא, לא יכולתי לשמוח, אך כעת, חצי שנה מאוחר יותר, נוכחתי לדעת שהיא כלילת השלמות, וכעת רוצה אני לחגוג מחדש".

והנמשל.

זוהי הסיבה שאנחנו חוגגים את שמחת התורה אחרי סוכות, על אף שהתורה ניתנה בשבועות, ולכאורה מתאים היה יותר לשמוח איתה אז, שכן בפסח הוציאנו הקב"ה ממאסר מצרים, ורצה שנתחתן עם בתו, הלא היא התורה הקדושה, בשבועות. ואנחנו סבורים היינו שיש כאן איזה דבר שלא ידוע לנו עליו, אך כעת, כעבור חצי שנה, כשמגיע חג הסוכות, רואים אנו את מעלתה וכבודה של התורה ולכן שמחים אנו עמה כעת מחדש.

וביותר מכך, בתחילה קיבלנו את התורה במעמד הר סיני אך בלי להבין את עומק משמעותה, אך אחר שנה כשאנו בסיומה וגומרה... כאשר אנו מבינים את המשמעות הפנימית ומבינים באמת במה זכינו. אזי שמחים שמחה אמיתית, בתחושה והרגשה שיש לנו על מה לשמוח לכן שמחת תורה באה דווקא אז.

הסוכה מורה לנו להסתפק במועט

אך לפי דרכנו הנ"ל באמת אפשר לבאר באופן נוסף.

דוקא אחר חג הסוכות המסמל את עומק שמחת האדם בעולם הזה בידועו ובהכירו מה באמת גורם שמחה לאדם בעולם הזה והוא העבודה על מידותיו ללא קנאה ושנאה ותחרות, מידות מגונות, ושאיפות ורצונות לא רצויות, התייחסות אמיתית על פי דעת תורה לקניני העולם הזה, המורים לנו להסתפק במה שיש ולא לתת ערך למה שלא צריך להעריך וכיוצ"ב... ממילא זה הזמן המתאים!

לשמוח באמת בשמחתה של תורה מותנה ותלוי בהתייחסות של האדם לדברים שרק נדמה ששמחים הם!

הלא הם עניני העולם הזה. ואז כאשר יבטלם בעיניו מכל וכל, אזי יזכה לגעת בשמחה באמת!

מהו התנאי ההכרחי לזכות לקנין תורה?

כי על כן אין לך זמן טוב יותר, לקבוע את יום "שמחת תורה" אלא בסיומו של חג הסוכות כדי להורות על כך שהתנאי ההכרחי לזכות לקנין תורה הוא ע"י שיפרוש מכל עניני העולם הזה ותאוותיו, כי "עולם הזה" ו"תורה" הם תרתי דסתרי ביסוד עניינם כמבואר בתוספות כתובות (דף קד, א ד"ה לא) בשם תנא דבי אליהו (פרק כו) שעד שמתפלל אדם שיכנסו דברי תורה בתוך מעיו יתפלל שלא יכנסו אכילה ושתייה יתירה לתוך גופו.

לכן לחג הסוכות עצמו יש קשר מיוחד עם "תורה", וכמו שמבואר בספרי תורת הסוד שהוא החג כנגד יעקב – עמוד התורה. וחג הסוכות הוא זמן ניסוך המים שמרמז על תורה - "אין מים אלא תורה".

'צא' ואז 'למד'!!

אפשר להגדיר את הקשר של סוכות עם שמחת תורה במילים של בעל ההגדה –

"צא ולמד"!

צא מדירת קבע ושב בדירת עראי!!

תחילה צריך **"לצאת"** כדי לזכות בלימוד התורה. על האדם לצאת מדירת קבע ולהיכנס לדירת עראי בסוכות וכנ"ל ורק אח"כ יוכל לקיים - **"ולמד"** - בשמחת תורה.

זהו שלימדה אותנו התורה - לשמוח באמת זה דוקא במצב של "סוכה", כשתבונן במקום העראי, בו אין האדם טרוד בענייני וקנייני העולם הזה, כמבואר.

ולפיכך נקט התנא – לשון יציאה, הגם שהוא לכאורה דבר הנלמד מאליו.

כי היציאה מוכרחת כאן בכדי להיכנס בגדר השמחה. זו תתקיים בתוקפה רק כאשר יקדים האדם **לצאת** מדירת הקבע... לצאת מעומק החומריות בה אדם דר במשך השנה, לעזוב את הגורם המשפיע עליו לקבוע את עיקר מושבו ודירתו כאן בגשמיות, בהבלי עולם הזה. אך לא להישאר בחוץ מוטל עליו אלא **לישב** בדירת עראי – הסוכה, וכשיקלוט ויטמיע בנפשו את משמעותה או אז יוכל לגעת בעומק השמחה.

למצוא איש נטול דאגות – האם שייך כזאת?

בעלי המוסר משלו את מְשָׁלָם, למה הדבר דומה?

למלך אחד שנחלה מאד, והרופאים אמרו שרפואתו היחידה היא שילבש כתונת של אדם ששרוי בשמחה תמידית ואין לו שום דאגות. כאשר יצאו משרתיו לחפש ולבקש אדם שכזה, לא מצאו אף אחד שעונה על ההגדרה "שמח ללא דאגות", אמנם לאחר חקירה ודרישה ומאמצים מרובים נמצא סוף סוף אדם אחד שהיה שמח וטוב לב והעיד על עצמו שהוא נטול דאגה לחלוטין, שמחו משרתי המלך וביקשו ממנו אם יוכל להביא להם את כתונתו והם ישלמו לו כמה שידרוש, אך מה השתוממו כאשר השיב להם ש... אין לו בכלל כתונת!!! והוסיף: "אלמלי היה לי כתונת הרי כבר היו לי דאגות סביבה, כי מרבה נכסים מרבה דאגה, רק מחמת שאין לי מאומה הריני שרוי תמיד בשמחה ואני מחוסר כל דאגה".

והרי הדבר מבואר – אי אפשר להשיג את השמחה כל עוד שיש לאדם רצונות ותאוות להרבות ולהגדיל הונו, ולצבור עוד ועוד נכסים.

ושמחתם לפני ה'

לכך דווקא בזמן שמחתנו, זמן של שמחה יתירה, נצטוונו לעשות סוכה ולישב בה. כי יסוד ענינה הוא ה"צא מדירת קבע והיכנס לדירת עראי", כלומר, תתרגל להתחנך שבוע אחד בשנה לידיעה הבסיסית שכל חיי העולם הזה הם חיים עראיים וזמניים, כצל עובר וכחלום יעוף, וכי אינו כדאי לו לאדם לקבוע את עצמו בחיים העראיים אשר הם מלאים הבל והבאי.

ועל ידי זה יוכל לשמוח שמחה אמיתית של "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם".

דוקא במקום זה תתרבה השמחה.

סוכת שלום – שלמות הנפש

ומעתה נראה לבאר את ביאור המושג "סוכת שלום".

ויש בנותן טעם להציג את דבריו הנפלאים של הגר"א דסלר זצ"ל:

"ומהי עצה טובה זו המיוחדת של הקב"ה המתגלה לנו בצורה של סוכת שלום? הנה סוכה היא דירת ארעי, והיא בחינת ביטול היש של העולם הזה. בחינה זו היא ששיג האדם שאין שום קביעות בעולם הזה, ואדרבא כל תאוותיו והנאותיו חולפות עוברות, וגם כל מחשבות האדם שלפיהן יוכל לבסס את עצמו בחיים מסודרים לדורי דורות אינן אלא דמיונות שוא".

(מכתב מאליהו ח"ב עמ' קו)

ושומע לעצה – חכם!

שלום הוא מלשון שלמות. וכיצד יזכה לקנות בנפשו שלמות? ככל שיחדיר בליבו ויקבע בנפשו **לבטל את היש** בענייני העולם הזה מכל וכל, כך יוכל להיכנס לתוך ה-"סוכת שלום", כי **שלמות** תגיע רק כאשר תבטל ותהביל את ענייני העראי מנפשו לבל יקנו אצלו שביבת קבע.

מבחנם של אומות העולם לעתיד לבוא

ומעתה נוכל להבין מה טעם שהמבחן והנסיון האחרון של הגויים לעתיד לבוא הוא דוקא באמצעות מצות סוכה.

כיון שזוהי המצוה שכל ענינה ומהותה נוגדת את עיקר ההשקפה של הגויים האומרים "אכול ושתה היום כי מחר נמות", ועושים את העולם הזה עיקר, הואיל וכך בוחנם הקב"ה דוקא במצות סוכה לראות היכולו להתרגל להבין מהי התכלית הרוחנית של האדם. ושכל העולם הזה כולו עראי, זמני, קָלָה ונפסד, האם יוכלו להבין שהעולם הזה כולו רק מהווה כעין פרוזודור בפני העולם הבא.

מצות סוכה היא המצוה המתאימה ביותר לבחון דרכה את אמיתות "טענתם" שהם אכן רוצים, מעוניינים וחפצים, בקיום המצוות ובקבלת שכר עליהם...

בה בעצם מתבטא ומתאפיין כל ענין השייכות של האדם עם עניני העולם הזה, וההבנה העמוקה באמת מה תכליתו כאן בעולם. ענין הקביעות והארעיות, ענין תיקון המעשים והמידות כדי לשמות. הקשר עם קניני העולם הזה.

ורגע המבחן יבוא לידי ביטוי דוקא כאשר תצא החמה מנרתיקה... שהרי אז ודאי שלא תהיה תביעה על אי קיום המצוה, אלא על ההתייחסות למצוה...

אותו רגע גילה סופם על תחילתם!!

כאשר הם יוצאים ומבעטים בסוכה - הוברר הדבר לעין כל שאין להם כלל הבנה ומושג מה זו סוכה, מה היא באה לסמל, ומשכך, הרי ברור שאין להם את התחברות והרצון לכל הרעיון שעומד מאחרי ענין הביטול היש בעולם הזה.

החיים עצמם מוכיחים ששאיפות העולם הזה - הבל הנה...

והיטיב להגדיר זאת הגר"א דסלר זצ"ל בהמשך דבריו (שם):

"והשגה זאת, בבחינת ידיעה שכלית, הריהי הבחינה התחתונה שבענין סוכה, וגם בני אומות העולם יכולים להשיגה. הכרה זו מצויה היא אצל כל בן דעת, כי הרי החיים עצמם מוכיחים ששאיפות העולם הזה הבל הנה, ורק השאיפות הרוחניות מביאות לידי אושר ושמחה, ועל כן במצוה זו מנסה הקב"ה את אומות העולם בביאת המשיח כשתינתן להם בחירה מחדש, כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ועל כן נותן להם מצוה זאת שגדרה כבר מושג להם היטב בידיעה שכלית. והנסיון בא לברר שאם אמנם מכירים הם אמת זו בשכלם, אינם משיבים אותה אל לבם להביאה לידי מעשה, ועל כן כשנתקלים הם בצער וקושי מיד כל אחד מבעט בסוכתו ויוצא, כי אין להם אותה נקודה פנימית המסוגלת לישראל, המתבטאת בשמחת מצוה לשמוח גם באפשרות ביטול היש".

הסיבה בעבורה המצטער פטור מן הסוכה

רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל אמר שלכן המצטער פטור מן הסוכה, כי מי שמצטער ממה שחסר לו דבר מה של עולם הזה וכשחסר לו קצת נוחיות וכו' הוא מצטער מכך, זהו סימן מובהק שאין לו לאדם זה שום שייכות עם הענין של מצות סוכה. וכן ביאר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שמי שהוא מצטער מהעדר נוחיות, כנראה צריך להתחנך להשריש את עראיות העוה"ז באופן אחר, יותר במתינות, ולא בבת אחת ע"י שבעה ימים רצופים של מצות ישיבה סוכה.

היות וכל מטרת וייעוד מצות הישיבה בסוכה היא להגיע למצב של אושר אמיתי ושמחה פנימית, על-ידי ההכרה העמוקה במבט הנכון על חיי האדם כאן בעולם הזה... א"כ כאשר הוא מצטער ממנה התברר שיש כאן סתירה גלויה לאותה המצוה, ואשר על כן ממילא פטור הוא מקיומה שכן באופן זה לא שייך שיוכל האדם לקיים את המצוה בקיום תכליתתה שהוא "לשמוח".

סוכות ממש וענני כבוד – ביטול מוחלט של הרגשת כוחי ועוצם ידי

והנה כי כן, אפילו אם כוונת הכתוב "כי בסוכות הושבתי" וגו' הוא ל"סוכות ממש", יש בזה ענין גדול להזכיר את עובדת היות כלל ישראל במדבר יושבים בסוכות שזה מלמד על עראיות העולם הזה.

עשיית הסוכה אין עניינה רק לשמש תזכורת למה שנעשה בעבר, אין דבר זה נחלת ההיסטוריה בלבד, אלא אות היא לדורות עולם, למען ידע האדם להביט מתוך זוית ראייה נכונה על העולם הזה שהוא כפרוזודור המוביל לעולם האמת, בודעו זאת ישקיע בענין **ביטול היש** מתוך מטרה ברורה – רק כך יוכל לשמוח באמת!!!

והרשב"ם ביאר זאת בלשונו:

"בסוכות תשבו שבעת ימים, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, בלא ישוב ונחלה. ומתוך כך נתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתים מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה".

(רשב"ם עה"ת, ויקרא כג, מג)

זמן שמחתנו – דווקא בסוכות

ולכן קבעו רבותינו בנוסח התפילה להגדיר ולאפיין את חג הסוכות - "זמן שמחתנו".

שהרי עצם ישיבת הסוכה – בצירוף ידיעת טעמה - יוצרת ממילא מציאות של שמחה בנפש האדם, כשילמד לההביל את ענייני החומר, ולהתבונן יותר על תכליתו הרצויה, על כרחך יסיר כל דאגות וטירדות העולם מליבו וישים דעתו להרבות קנייני הנצח – במילוי נפשו הצמאה לרוחניות.

גשמיות" בחג - סימן רע לו

וכן דרשו בעלי רמז "גשמים בחג סימן רע לו" - אם אדם מוטרד ושקוע בענייני גשמיות בחג זהו סימן שלא השכיל ממצות הסוכה את יסוד עניינה וממילא סימן רע הוא לו. וקיימא לן ש"כל דבר המחובר לקרקע אין מסככין בו" - זהו יסוד מצות סוכה, שלא להרגיש מחובר לקרקע, דבוק לארציות ולגשמיות אלא רק בבחינת עראי, מנותק ותלוש.

נמצא, שמלבד ענין הזיכרון שיש במצות סוכה ובשמחה שקיימת בעצם הישיבה בה כמבואר יש כאן ענין לדורות שהוא זמן מסוגל וחשוב אשר בו יוכל האדם באמת לשמוח, ובכל שנה אם יזכה האדם יוכל לשאוב מזמן זה מלא חפניים שמחה עצומה אשר בצירוף עבודה נכונה ודאי תלווה אותו משך כל ימות השנה.

אין ערך לכל השאיפות אלא רק לשאיפה לרוחניות!

וזהו בעצם ענין ענני הכבוד, והסיבה אשר לה זכו ישראל שיהיו הענני כבוד מלווים אותם בדרכם ארבעים שנה במדבר, וכדברי הגר"א דסלר זצ"ל שם:

"הנה אמרו רז"ל שסוכה היא בחינת ענני הכבוד שליוו את ישראל במדבר, וענני הכבוד באו בזכות אהרן, ובזה מבואר ענין 'סוכת שלום', כי מידתו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום. אך לכאורה צריך עיון, מהו הקשר בין מידת השלום ובחינת ביטול היש שביארנו לעיל... והענין שביטול היש, ראייה בהירה ושלום קשורים כולם זה בזה, לא תיתכן מציאות שלום אלא רק בביטול היש הגשמי, היינו בראייה בהירה מאד, שאין ערך לכל השאיפות אלא רק לשאיפה לרוחניות.

כי כל זמן שבני אדם שואפים למטרות גשמיות ואנוכיות, אי אפשר שיהיה שלום ביניהם, כי כל אחד רוצה מה שיש לחברו, וכל מה שיש לחברו ממעט את רשותו הוא... אך כשואפים כולם למטרות רוחניות אמיתיות, רק אז תיתכן ההתאחדות והשלום, כי ברוחניות אין הגבלות ואין אחד מיצר לחברו, ואדרבא כשמתרבה לאחד, זה מקיל לשני ומועיל לו, וממילא הכל נוחים זה לזה ושמחים זה בזה תמיד, ולפיכך נקרא אהרן באושפיזין אהרן כהנא קדישא, כי הקדושה והפרישות הן המקור שממנו נובעות מדות החסד והשלום של אהרן הכהן...

פְּרִי החג – מתמעטים והולכים, למה רומזים?

ולפי מה שביארנו לעיל הדבר ברור, כי סוכה דירת ארעי, היא בחינת ביטול היש הגשמי, והיא ראיית עין בעין, ראיית האמונה בחוש, שהיא בחינת הישיבה תחת צילא דמהימנותא, צל האמונה, ובסילוק השקר והשאיפה לגשמיות מתגלה אור האמת, שהיא בחינת החירות... וזהו גדר קרבנות המוספים שמביאים בחג, שאמרו ז"ל שהם כנגד שבעים האומות, והם מתמעטים והולכים מיום ליום, כי אנו מתפללים שיזכה ה' יתברך לאומות שיכירו וידעו כל יושבי תבל שאין טוב אלא ההתבטלות אל הקדושה, היינו שיסור כוחם וקביעותם שבטומאה יסודם, כי רק אז יהיה שלום וחירות בעולם...

למה הושיבם בסוכות ולא בארמונות?

וכן כתוב, "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", וצריך לדעת שלא במקרה הושיבם בסוכות, ולא שייך דיעבד אצל הקב"ה, והיה יכול להושיבם בארמונות, אלא את עיקר גדר ביטול היש רצה ללמדנו בזה, כי "יאה לישראל עניותא" (חגיגה ט, א), וכיון דיאה היא צריך לשאוף אליה, כי ההושבה בסוכות היא גדר היציאה ממצרים, ובלי בחינת סוכה, ביטול היש, הרי עדיין הם במצרים הרוחניות. וגדר זה של סוכה הוא השמירה לרוחניות, בחינת ענני כבוד כנ"ל, ובה דוקא משיגים אנו את גדרי האושפיזין הקדישין". (שם עמ' קח-קט).

ביאור המחלוקת אם סוכה דירת קבע בעינן או דירת עראי

וכן לפי זה כתב לבאר את עיקר יסוד מחלוקת התנאים אם סוכה דירת קבע בעינן או דירת עראי:

"ועיין בספר טעמי המצוות לרדב"ז (מצות סוכה), שהביא מחלוקת רבי יהודה וחכמים אם סוכה דירת קבע או דירת עראי בעינן, וביאר שסוכה דירת קבע היא בחינת סוכה מלעילא לתתא, וסוכה דירת עראי, מתתא לעילא, ואלו ואלו דברי אלקים חיים בטעמים.

ביאור דבריו, כי הנה ישנה בחינת ביטול היש הבאה ממטה למעלה, מתוך עבודת האדם עצמו הלוחם את יצרו וכובש דרגה אחר דרגה ביגיעתו בעבודת ה' הפנימית. אך ישנה דרך אחרת, והיא גדר 'אתה נותן יד לפושעים', דרך חנינת הדעת, אתערותא דלעילא, שהי' יתברך משפיע מחשבות האמת אל תוך שכלנו, ואף בהיותנו קבועים עדיין בתוך העולם הזה, מעורר אותנו לחשוב על ארעיות העולם הזה ולשאוף לגילוי רוחני. ופעולת עבודת המחשבה הינה בשני אופנים, ששומרת מיצר הרע, כמאמר הרמב"ם ז"ל מה יעשה האדם וינצל מן התאוות, ירחיב דעתו בתכמה, ועוד, שעל ידי זה יוכל האדם להכין את הפתחו של מחט, של התבוננות פנימית, שהיא תחילת התפתחות הרוחניות". עד כאן.

דירת ארעי היא הקביעות

כדברים האלה כתב השפת אמת (סוכות תרנ"ג), ולגודל חשיבותם נציגם לפני הקורא :

"איתא בגמרא מחלוקת, אי סוכה דירת ארעי או קבע, ונראה דשניהם לדבר אחד נתכוונו, דודאי המצוה היא צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, כענין שכתוב "בחרתי הסתופף בבית אלקיי" וגו', אבל צריכין להאמין ולידע, כי זאת הדירת ארעי הוא הקביעות ועיקר החיות לכל המקומות, וזה עצמו המכוון שיהיה הדירת ארעי קבע יותר מכל הדירות קבועין שבעולם, "כי בסוכות הושבת" הוא שהוציאנו הקב"ה ממצרים להיות בני חורין ועיקר החירות שלא יהיה הנפש מקושר אל הגשמיות ויוכל לצאת מדירת קבע.

וזהו השני פירושים, סוכות ממש עשו להם או ענני כבוד, ושניהם אמת, שעל ידי שיצאו למקום מדבר ויצאו מדירת קבע לארעי, לכן סיבבם בענני כבוד. והנה כתוב "למען ידעו", שיש בכח מצוה זו לזכות לדעת ולהתדבק בבחינת החירות שהיה ביציאת מצרים".

"למען ידעו" - לדעת ולהתחבר

אם כן אפוא, שניהם לדבר אחד נתכוונו, לא מחלוקת יש כאן, אלא שניהם אמת לאמיתה, והמטרה – אחת היא. ענני כבוד הם פועל יוצא מהמהלך בו יצאו מדירת קבע וישבו בדירת ארעי, ובל נחשוב כי היה זה בחינה לשעתה בלבד, ותו לא, לכן בא הכתוב והדגיש - "למען ידעו" - שיש בכח מצוה זו לזכות לדעת – שפירושה להתחבר ולהתדבק - בבחינת החירות שהיה ביציאת מצרים!!!

וזה - עיקר החירות!!!

אי אפשר לעמוד בתשובתו רק כשיעשה העולם עראי ולא קבע

ולחשלת היריעה, אל מול עינינו יאירו אמרות יושר שהעלה בספר "חכמה ומוסר", להאיר נתיב לכל מבקשי השלמות בעבודת ה', והדברים משובבי נפש ובהם נשכיל:

"גרסינן בריש סוכה... רבא אמר צא מדירת קבע ושב בדירת עראי... המתבאר כי תיכף אחר יום הכפורים ששב בתשובה ציוותה התורה לעשות מעשה, למען יתחזק ברעיון יותר, כי אי אפשר לעמוד בתשובתו רק כשיעשה העולם עראי ולא קבע. ואמנם להיות תמיד כן במעשה בפועל, לא עמדו בזה רק חסידים הראשונים שעשו מלאכתן עראי ותורתן קבע, מה שאינו כן כל העולם אינם יכולים לעמוד בזה, והרי מצות זכירת ישיבת סוכה לכל העולם, על כן באה ההלכה שיהיה אפשר לעשות עראי, פירוש שישמור את כוחותיו שלא יתקלקלו חס ושלום באופן שיהיה מוכרח לעשות העולם קבע תמיד דוקא, ורק ירגיל עצמו לפרקים להיכולת לעשות העולם עראי גם במעשה אם ירצה לעת מצוא כשנדרש הענין... וזהו קוטב כוונת מצות סוכה לפי דעת רבא, דקיימא לן כוותיה.

היוצא מזה, שכוונת התורה במצות הסוכה להורות לאדם שלא יהיה אסור במאסר הרצון, רק רצונו יהיה בידו, כענין שדיברנו על עשה רצונו כרצונך..."

(חכמה ומוסר חלק א, פז)

נורא למתבונן!!!

אי אפשר לעמוד בתשובתו רק כשיעשה העולם עראי ולא קבע!!!

וכיצד יעשה זאת?

במצות הסוכה!!!

כי באה היא להורות לאדם שלא יהיה אסור במאסר הרצון...

שמחת חג הסוכות – לשעה ולדורות

ומעתה יומתקו דברי הרמב"ם שם "אע"ג שבכל המועדות מצוה לשמוח בהן בחג הסוכות היתה – שמחה יתירה".

אותה מצוה אשר גדרה הוא שמחה בעצם, דהיינו במהות ולא רק כאמצעי, שבכל המועדות אמנם צריך לשמוח אך שמחת המועדות היא מדיני היו"ט ומופצעת באכילת בשר ושתיית יין שהם דברים המהווים אמצעי לשמחה, משא"כ בחג הסוכות המצוה היא לגעת בעצם השמחה, לשמוח כי צריך לשמוח ולא רק מדין היו"ט, יען כי מהות חג הסוכות היא לצאת מדירת קבע ולהיכנס לדירת עראי, כדי להפנים את עראיות העולם הזה, וממילא להשתחרר מהמידות הרעות האוסרות את האדם בים הקנאה והתאוה והכבוד ותולדותיהן, אם זוכה האדם לזה זוכה לגעת בעצמותה של השמחה, ולא סתם שמחה אלא השמחה של חייו, אשר היא שמחה תמידית ומתמשכת ולא שמחה ריגועית וחולפת.

עבודה גדולה שזוכים לה גדולי חכמי ישראל

ועל כן כתב הרמב"ם את ענין שמחת חג רק אחר שהביא בפרקים הקודמים בהלכות לולב את כל דיני והלכות ישיבה בסוכה וכשרותה, ארבעה מינים והלכותיהם. ועוד הוסיף וכתב בפרטות איך תתקיים המצוה, את סוגי הכלים

והריקודים. ובנוסף הדגיש "ולא היו עושיין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות" וכו'... כיון שלשמוח באמת זה לא פשוט!!! וכלשונו (הלי טו) - **"עבודה גדולה היא"**. וממילא גדולי ישראל יש להם את היכולת והכח ליצור בנפשם ולקבוע בליבם שמחה אמיתית ע"י **ביטול היש** והתפשטות החומר, משא"כ שאר העם החיים בים החומר והארציות קשה להם לשמוח באמת לכן באים הם כדי ללמוד מן הזקנים וגדולי ישראל איך שמחים באמת!! הם באים לראות ולשמוע!!

ולכן ציין הרמב"ם את העובדה: "וכל המשפיל עצמו ומיקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה".

כיון שכאשר משפיל את גופו מבטל הוא בכך את עיקר ענין החומריות שבו מפני שאינו שת ליבו לסברת "מה יאמרו", ו"כיצד זה נראה", והאם גופו מתכבד ע"י כך, אין לו שיקולים אישיים, הוא מתעלה מעל כל מיני חשבונות ושיקולים שונים המנסים לבטלו משמחה בה' ובתורתו, אלא עסוק הוא בענין אחד –

לשמוח באמת!! לשמוח לכבוד ה'!!

לא מצד החומר אלא מצד הרוח שבו, ולכן הוא נחשב **"העובד מאהבה"**. כיון שכל ענין עבודתו היא מתוך שמחה פנימית

הבאה מלב של **עבד**!!

ולא מלב של מי שחושב על כבודו וענייניו, **זהו השמח באמת!!!**

על כן סיים הרמב"ם שם "ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר "והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'".

זוהי הגדולה והכבוד האמיתי לשמוח! כיצד?

לפני ה'!!!

וממי נלמד הענין? מדוד המלך! הוא שאמר "ואנכי תולעת ולא איש" (תהלים כב, ז). מי שהגיע לפסגת **ביטול היש** יכול לפזז ולכרכר, והכל הוא בגדר ובחינה של **לפני ה'**! כל תנועה, כל תזוזה ופעולה... באה כ-**עבודה מאהבה** – **לפני ה'!!!**

השמחה – המצוה הקשה ביותר

ומעתה נבין את עומק תשובת הגר"א לתלמידיו על כך שמצות השמחה בחג היא מהמצוות הקשות ביותר, ואולי אף המצוה הקשה ביותר!

כיון שכדי לשמוח באמת צריך להתנתק מענייני העולם הזה, כפי שהרחבנו, ומי הוא זה אשר יוכל להעיד על עצמו ולומר כי זכה לכך באמת?

והקושי קיים, ללא כל ספק. היאך נוכל להתגבר?

השתמש בשמחתך הגשמית להגיע אל הרוחניות

גם על זאת נמצא מענה בדברי המכתב מאליהו (חלק ה עמ' יא) שהבין ללב האדם והעלה דיברותיו על הכתב והרי לך לשונו:

"מו"ר רבי צבי הירש ברוידא אמר בשם הגר"א ז"ל, שכשם שאי אפשר לזרוע שדה אלא אם כן נחרשה מקודם, כך טמטום הלב מעכב לפני זריעת הרגשת הרוחניות אל הלב. אך כשיחרוש את הקליפה הקשה ואחר כך יזרע את הרוחניות אל תוך ליבו, יוציא פרי רב. ומהי החרישה? התרגשות גדולה – שיכולה לבוא או מייסורים או משמחה. שניהם פותחים את הלב, **כי כאשר האדם בהתפעלות חזקה – ליבו פתוח**. ואז, ראוי שיאמר לעצמו: "שדה ליבך חרושה לפניך. מהר זרע אותה!!".

וגם אם מקור השמחה הוא גשמי, מכל מקום הרי הלב מתפעל ומתרגש על ידי זה והטמטום נבקע. וזהו שאמר הכתוב: "חג הסוכות תעשה לך – באספך". **השתמש בשמחתך הגשמית (על היבול מגורנד ומיקבד) להגיע אל הרוחניות, ואז תתהפך גם שמחתך לשמחה רוחנית**. ואז תהיה שמחתו שלמה, כי ישמח השמחה הגדולה על אשר זכה להפוך את הרע שבלבו לטוב, ואת החושך של "וכיחשתי" לאור גדול של אמונה וביטול ה"יש" הגשמי.

ובזה נבין את מנהג החסידים להרבות בשמחה, אפילו חיצונית – על ידי משקה וכדומה – ולעסוק בשעת מעשה בדברי תורה ועבודה ואהבת הבריות. כי השמחה הזו, אם גם חיצונית היא, פותחת את הלב, כנ"ל. מה נפלא הוא אשר כל המנהגים של ישראל – יהיה על פי איזה שיטה שתהיה – כולם מובילים לתכלית אחת של תורה ועבודת ה' יתברך". עכ"ל המכתב מאליהו. וכל מילה נוספת – מיותרת.

אברהם התברך – בכל

ומעתה נראה לבאר את דברי המדרש עה"פ "וה' ברך את אברהם בכל" – זוהי מצות סוכה".

ולצורך הביאור נקדים את שהקשה רבינו בחיי על הפסוק: "וימת אברהם זקן ושבע". וכי זה הספד לאברהם אבינו שמת שבע ולא רעב? ותירץ שבאמת זהו ההספד הגדול ביותר על אדם, שאומרים שהוא מת שָׁבַע, כי זה מורה שהיה מנותק לגמרי מן הגשמיות, כי אם היה לו איזה שייכות קטנה לעוה"ז, אזי אם יש לו מנה רוצה מאתיים ואף פעם אינו שבע, ואברהם אבינו ע"ה מכיון שכל עניני העוה"ז שלו היו רק עבור עניני העוה"ב, ובבחינת פרוזדור גרידא, לכן היה תמיד שבע, כי היה כולו רוחניות, וזהו הספד שאין למעלה הימנו.

אצל יעקב אבינו נאמר "וכי יש לי כל" ואילו אצל עשו נאמר "יש לי רב", כי ליעקב שאינו קשור לגשמיות ולעוה"ז שייך שיהיה לו הכל. לעומת זאת לעשו יש הרבה אבל אף פעם אין לו הכל, מפני שהוא תמיד מתאוה ליותר, ואין לו.

זהו המובן למשמעות המדרש: "וה' ברך את אברהם בכל" זה מצות סוכה, כי זהו יסוד ענינה של סוכה – ה"צא מדירת קבע והיכנס לדירת עראי", ומכיון שאברהם אבינו חי את חיינו מתוך תחושת העראיות ולא קבע את עצמו בעוה"ז אזי זהו העניין שהקב"ה בירך אותו "בכל" - אף פעם לא חסר לו דבר!!!

"וימת אברהם זקן ושבע"!

מי שיש לו שמחה אמיתית - יש לו הכל!!!

ייסורי איוב ומצות סוכה

ולכן איוב לגודל יסוריו - יסורי העוה"ז - נתנחם ע"י מצות סוכה בהתבוננו ובראותו שכל עניני העוה"ז אינם כדאיים להצטער עליהם כי כולו עראי וכחלום יעוף.

הפלא ופלא!

המתבונן במצוה זו יראה שאין ענין ותכלית בעולם הזה מצד עצמו כלל שהרי הוא משמש כפרוזדור עראי לקראת הטרקלין הנצחי, ובראות איוב שכל עניני העולם הזה אינם כדאיים להצטער עליהם, על אף שייסורים הם, מכל מקום מצא בזה נחמה, וענין זה התעורר אצלו ע"י **מצות סוכה** שכל ענינה בביטול היש, וקיום האחרית והאמת כמבואר.

סוכת הגויים – בראש הגג

וכבר עוררנו על התמיהה, מדוע הגמרא מתארת כיצד מיד כל אחד ואחד הולך ועושה סוכה בראש גגו וכי.

על נקודה זו עומד רבי משה מקוברין זצ"ל ששואל, מדוע? מדוע עושים הגויים את סוכתם דווקא בראש הגג ולא בחצר?!

אלא - תירץ - הגויים, ערלי לב וצרי עין המה, ברוב רשעותם הם רוצים להבטיח שאורחים לא יבואו לסוכותיהם, משום כך, בונים הם את הסוכה דווקא על ראש הגג...

ובהערת אגב, את דבריו אלו אמר כשהוא מפנה את תוכחתו לאותם עשירים שעשו להם סוכות מרווחות ומיאנו להכניס לתוכם את אחיהם העניים, דְּלֵי האמצעים, שלא היה ביכולתם לבנות סוכה. חששו הללו ששכניהם יבוא להשתמש בסוכותיהם, ולפיכך הרחיקום לראש הגג...

ונראה לומר, שעיקר האפשרות המעשית לשמוח היא בשניים או בצוותא שהרי זהו עיקר ענין הקיום בחג הסוכות - לשמוח!

את זה הפסידו הגויים.

רשעים הללו, שהקפידו לעשות סוכתם בראש הגג לבל יכנסו ויטרידו את מנוחתם, ממילא חסרה שמחתם, על כן מלבד מה שבעטו בסוכה כשיצאה חמה, והעידו על עצמם על כי אינם שייכים במצוות סוכה, עוד הוכיחו בזה שאין הם שייכים בענין השמחה.

ואת היסוד בזה אנחנו צריכים להמשיך עלינו למשך כל השנה כולה. ולכן נאמר בחג הסוכות "שבעת ימים בשנה", ששבעת ימים אלו צריכים להדריך ולהנחות אותנו למשך כל השנה כולה.

בקשתנו תמיד היא בקשת דוד המלך ע"ה - "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתני בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", וכבר רמזו "שבת" שהוא ראשי תיבות "בסוכות תשבו שבעת ימים", כי על ידי היסוד של סוכות, דרך היציאה מדירת קבע לדירת עראי, באמצעות ההכרה בעראיות העוה"ז אפשר לזכות ל"שבת" בבית ה' כל ימי חיינו וגו'.

יזכנו ה' יתברך להמשיך עלינו היסוד הגדול הזה במשך כל השנה, וממילא נזכה לשמחה אמיתית.

נגילה ונשמחה בך!! בך ובתורתך!!

